

FICTION
CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Marc Levy

Librăria cărților interzise

Traducere din limba franceză de Irinel Antoniu

Editori:
Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

Redactare:
Carmen Botoșaru

Design copertă: studio Robert Laffont
Ilustrație copertă: © Alexis Bruchon

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Cristian Haba

Corectură:
Lorina Chițan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LÉVY, MARC

Librăria cărților interzise / Marc Levy ; trad. din lb. franceză de Irinel Antoniu. -
București : Editura Trei, 2025
ISBN 978-606-40-2811-2

I. Antoniu, Irinel (trad.)

821.133.1

Titlul original: LA LIBRAIRIE DES LIVRES INTERDITS

Autor: Marc Levy

Copyright © Marc Levy / Versilio, 2024

International Rights Management: Susanna Lea Associates

Copyright © Editura Trei, 2025
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90

Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-2811-2

Lui Sophie

*Cu condiția să nu vorbești nici de autorități,
[...] nici de politică, nici de morală,
nici de cei sus-puși, nici de operă sau altele,
nici de nimeni care să însemne ceva.
Cu aceste condiții, ești liber să tipărești
tot ce vrei... sub controlul a doi sau trei cenzori*

Beaumarchais, *Nunta lui Figaro*¹

¹ Traducere de Anda Boldur, în *Bărbierul din Sevilla. Nunta lui Figaro*, Minerva, București, 1995. (N.t.).

1. Mitch

Stătea în picioare în fața mesei de lemn, cu spatele puțin încovoiat pentru a-și umple paharul fără să toarne pe alături. La radio se auzea o melodie venită de departe, un amestec de rap și bossa-nova, o corcitură ca motanul care-și alesese domiciliul în curtica din spatele librăriei. Mitch îl descoperise când ieșise din închisoare, cu o lună în urmă. Pesemne că animalul se instalase acolo cât timp el își executa pedeapsa. În cinci ani de lipsă, un strat gros de praf se invitasese înăuntru și un cotoi patibular, afară. Cum nu i se furase nimic, Mitch, al cărui spirit visător nu ducea lipsă de imaginație, trăsese concluzia că felina păzise locul și descurajase rozătoarele. Motiv suficient ca să se atașeze de ea și să o hrănească seara, înainte de a închide prăvălia. La început neîncrezător, motanul îl lăsase până la urmă să se apropie de el, dar, cu toate eforturile librarului, nu voise niciodată să intre în magazie, nici măcar în nopțile cu ploaie deasă.

Adevăratul prenume al lui Mitch, ales de părinți cu mult înainte să se nască el, era Michel, dar mama sa, o legătoare de cărți pasionată de vechile filme noir, îi

spusese întotdeauna Mitch. Tatăl lui, un muncitor erudit și harnic, începuse să trudească într-o tipografie încă de la cincisprezece ani și făcuse asta până la moartea sa accidentală la cincizeci și unu de ani. La o operațiune de ungere, piedica de siguranță a unei rotative cedase și mașina îl înghițise pe mecanic, scoțând un trosnet sinistru când acesta trecea printre cele două valțuri. Un sfârșit crud pentru un om al cărui singur lux fuseseră cărțile.

Tatăl și fiul stătuseră alături, petrecuseră lungi momente meșterind, jucând șah în duminicile ploioase și bătând mingea când vremea le permitea, dar, din pudoare, evitaseră să se cunoască. Viețile lor se ascunseseră după personajele romanelor, iar transmiterea valorilor se făcuse prin conversații despre pasiuni, rătăcirii, speranțe, singurătăți și beții.

Abia la un an după moartea tatălui înțelesese Mitch dimensiunea moștenirii pe care i-o lăsase, iar asta ori de câte ori îl regăsea în paginile unei cărți, cel mai adesea în roluri secundare. Sub pana lui Hemingway, Yeats, Bowles și a altora, Mitch descoperea fraze sau expresii pe care părintele său și le însușise. Cuvinte simple, așa cum îi plăceau lui. Când Mitch, în adolescență, îl întrebase despre existența lui Dumnezeu, tatăl lui îi răspunsese: „Scepticismul începe când, așezat în biserică între un polițist și o măicuță, constăți că ți-a dispărut portofelul”; într-o seară când se revolta împotriva profesorilor săi, el îl consolase spunându-i: „Uită-te la mine, supraviețuiesc, rabd – lăsase o pauză –, rămân stăpân pe situație” și, ca un leac infailibil pentru grijile soției sale că rămân fără bani la sfârșitul lunii, repeta: „Nu-ți face sânge rău, te rog, totul o să fie bine“.

Și la tipografie, și în cartier, oamenii priveau amuzați, mirați și uneori suspicioși felul de a vorbi al tatălui său. Până la urmă, probabil că Mitch îl înțelegea cel mai bine, chiar dacă nu reușise niciodată să-și dea seama dacă toanele bătrânului – căci, fiindcă munca îl uzase mai repede decât natura, îmbătrânise – erau sau nu împrumutate dintr-o operă de ficțiune.

La trei săptămâni după accidentul fatal, mama sa vânduse casa familiei și se mutase pe malul mării. Un notar îi predase lui Mitch o cu totul altă moștenire, mai modestă, sub forma unor economii depuse într-un cont al cărui legatar era. Nu chiar o avere, dar o sumă suficientă cât să-și cumpere o mică garsonieră, iar tatălui său, un mormânt mai frumos decât dreptunghiul de gazon sub care se odihnea. Mitch își cheltuisese și ultimul ban ca să-i construiască un templu care să-l facă etern: o librărie frumoasă, situată la doi pași de gară. Nu întâmplător alesese locul, trenurile dinspre suburbii consumaseră o mare parte din existența tatălui său. Două ore dimineața și tot atâtea seara, pe care le consacra în întregime cititului, uneori ratând stația. Mii de zori și de apusuri înghițite prin geam, așezat pe o banchetă, departe de confortul unui fotoliu de salon, dar, cum îi plăcea lui să spună: „Cu mine cărțile călătoresc“. Un citat căruia Mitch încă nu-i identificase autorul.

★

În seara aceasta de primăvară în care cerul albastru mușcase din nori, Mitch bău dintr-o înghițitură ginul pe

care și-l turnase, iar alcoolul îl făcu să tușească. N-avea nicio înclinație spre băutură și nu bea decât ca să-și spele gâtulejul de impuritățile îngurgitate de-a lungul curățeniei generale. De când ieșise din închisoare, își umplea timpul curățând mesele, șlefuid și lăcuind din nou tejgheaua, frecând parchetul, ștergând bibliotecile de praf, trecând o cârpă uscată peste fiecare carte pentru a le reda culoarea tranșelor și a copertelor. A doua zi, duminică, avea să se apuce de dat ultima tușă și, odată ce vitrina își recăpăta transparența, avea să-și îngăduie o după-amiază de odihnă. În sfârșit, urma ziua redeschiderii oficiale.

Cum spațiul librăriei și cel al garsonierei pe care o ocupa în suburbie îi aparțineau, Mitch avea cu ce să-și țină afacerea pe linia de plutire. Cu condiția să fie atent, cu condiția, de asemenea, să revină clienții. Din fericire, condamnarea nu fusese însoțită de o amendă sau de confiscarea bunurilor; probabil, judecătorul considerase că era suficient să-i ia cinci ani din viață. Editurile, care măcar o dată se pusese de acord, renunțaseră să recupereze cărțile din depozit și îi lichidaseră contul. Stocul se învechise, dar clasicii nu se demodau, secțiunea pentru copii își păstra tinerețea, papetăria nu îmbătrânea.

Înarmat cu răbdare și optimism, Mitch era hotărât să revină la viața dinainte.

Turnă o ceașcă de bobițe într-o farfurie adâncă pe care o luă cu el, stingând lumina, porni alarma și ieși în curte pentru a-i oferi masa credinciosului paznic de noapte, care se repezi la el torcând. Ca în fiecare seară de când ieșise din închisoare, aruncă o privire spre trapa pentru cărbuni care dădea în pivniță. Încă nu avusese curajul să coboare. Când se apropiase, amintirile reapăruseră. Poate

că într-o zi avea să reușească, dar deocamdată era prea devreme, prea dureros.

Avea zece minute să urce în tren, ultimul, pe care nu trebuia să-l piardă dacă voia să doarmă în patul lui în această seară. Gara nu era departe; chiar și cu piciorul lui beteag, putea să ajungă la timp.

Îl salută pe motan și o luă în sus pe străduță.

2. HB 1467

Cu cinci ani și jumătate în urmă

Cineva pătrunsese în magazie, era sigur. Dar cu ce scop? Nu era niciun obiect de valoare acolo, cel puțin nu de soiul celor la care râvnesc majoritatea oamenilor, și nu părea să lipsească nimic. Mitch își cunoștea atât de bine bârlogul, încât fusese de ajuns o anomalie ca să-l alerteze. O carte nu era așezată drept peste celelalte, ca și cum intrusul ar fi luat-o în mână, apoi ar fi pus-o la loc, dar nu chiar acolo unde o găsisese. O constatare de două ori stranie, fiindcă era la fel de sigur că lăsase în vârful teancului *Povestea slujitoarei*, iar acum vedea *Roșu și negru*. Încuietoarea ușii care dădea în curte era intactă, covorul care acoperea trapa nu fusese mișcat. Îl cumpărase dintr-un magazin de vechituri, într-o zi ploioasă de marți, la două săptămâni după promulgarea legii HB 1467, care-i schimbase viața. Mitch alungă această amintire și se concentrează pe ce nu-i dădea pace. Era cu neputință să se fi aventurat cineva în librărie cât fusese închisă, s-ar

fi declanșat alarma. Pe unde trecuse intrusul și care era obiectul vizitei lui nocturne?

Cercetă locul, gânditor și îngrijorat. Dacă i se adevăra presimțirea, trebuia cât mai repede să găsească un loc în care să-și pună cărțile la adăpost. Era de neconceput să transporte o sută cincizeci de kilograme de marfă și nu se putea baza pe vreun ajutor din afară fără a i se pune întrebări.

Poate tocmai complexitatea sarcinii îl făcu să întrevadă posibilitatea ca vinovatul să fie un rozător. Un șobolan, în goana lui, ar fi putut deplasa *Roșu și negru*. Ediția de buzunar nu putea să aibă mai mult de două sute de grame.

Această ipoteză îl liniști. Puse cartea la loc, se mai uită o dată împrejur pentru a fi cu mintea împăcată, apoi se întoarse să se așeze îndărătul teighelei.

Mitch ar fi trebuit să-și asculte instinctul. Această comoditate căreia îi cedase avea să-l transforme într-un infractor.

*

Ca în fiecare dimineață, Mitch coborî din tren în Gara Centrală la ora 7:45. Purta o gabardină, pantaloni bleumarin, cămașă albă și șapca de baseball. Ca în fiecare dimineață, se opri pe drum pentru a bea o cafea la birtul gării, zăbovi cu ochii pe titlurile mari ale unui ziar abandonat de un client și oftă. De la alegeri, aliații guvernatorului puseseră stăpânire pe presă și nicio redacție nu-și mai permitea să critice deciziile puterii. Mitch lăsa câteva monede într-un bol, îl salută pe patron și își văzu de drum.

Întră pe străduță la ora 8, era vreme frumoasă, începutul unei zile de toamnă bine rânduite, cum îi plăceau lui.

Mitch aprecia rutina, avea nevoie de ea. Ca să țină o librărie fără vreun angajat avea nevoie de o disciplină de fier și de metodă. Trebuia să desfacă pachetele, să scrie fișele de lectură care aveau să-i încânte pe clienți, să decidă amplasarea pe mese, să țină contabilitatea, lucru pe care-l făcea luna în orele fără prea mulți mușterii; să șteargă rafturile de praf, ceea ce făcea marțea și vinerea înainte de deschidere; și, bineînțeles, să întâmpine vizitatorii cu un zâmbet. Mai mult decât orice altă zi pândeja joile, fiindcă atunci primea comenzile. În cutii se afla, poate, o comoară de adăugat la colecția lui.

Își umplea serile vânând-o printre romanele pe care le cerceta cu spirit de explorator. Căutarea Graalului începea de cum se așeza în tren. Odată ajuns acasă, își făcea de mâncare. Așezat la masa din bucătărie, își relua lectura, pe care o continua în living și, după ce-și făcea toaleta, în pat. Chiar și sâmbăta, la restaurant, lua cina în compania unei cărți. Mitch nu era un singuratic, avea ca prieteni personaje de ficțiune și ținea la ele cât se poate de sincer.

În mod ciudat, legea HB 1467 nu interzicea publicarea cărților puse la index, nici, la drept vorbind, citirea lor. Doar că librarilor le era interzis să le vândă, iar bibliotecarilor, să le propună. Legislatorul găsisese modul de a numi „cenzură” ceea ce totuși asta era.

Când auzise prima oară despre proiectul de lege HB 1467, Mitch crezuse întâi că era o farsă, un artificiu de campanie electorală. Era imposibil ca un text atât de abscons să fi fost gândit de un singur om. Fusese nevoie de intervenția mai multor minți ținute pentru a scorni ceva

atât de hotărât machiavelic. Un paradox, deși guvernatorul care-și revendica paternitatea lui pretindea că vrea să aplice voia lui Dumnezeu și să repună în drepturi morala. În aparență, această lege avea ca unic obiect interzicerea cărților dăunătoare coeziunii sociale, dar, cu cât îi studia articolele, cu atât Mitch înțelegea că autorii ei puneau la cale să facă din ea, cu timpul, baza unei schimbări profunde și durabile.

Cu câteva luni în urmă, guvernatorul stătea prost în sondaje. Își construise alegerea pe o campanie care sădise frica în mintea oamenilor; o frică născută dintr-o teorie numită pompos „marea înlocuire“. Ideea era relativ simplă: hoarde de străini invadează națiunea, ducând un război insidios și tăcut. Totuși statisticile erau categorice, străinii reprezentau numai zece la sută din populație și această cifră stagna de douăzeci de ani. Cei care ocupau posturi în industrie, comerț sau servicii publice, spitale, școli etc. trăiau în diferite cartiere ale capitalei și ale suburbiilor ei. Mitch locuia într-un bloc modest, populat de o altă categorie, cei care veneau și plecau odată cu anotimpurile, la semănat și la culesul fructelor, al legumelor sau al strugurilor. De când agenții de la imigrație dovedeau un zel sporit, aplicând toleranța zero, apartamentele din blocul său se goliseră. Un gol care se făcea simțit până la țară, unde exploatareii agricoli nu mai reușeau să facă față recoltelor. Fructele putrezeau în livezi în timp ce rafturile băcăniilor și ale supermarketurilor arătau trist.

Când i se apropia sfârșitul primului mandat, iar străinii plecaseră în mare parte ca să-și ofere serviciile pe meleaguri mai puțin ostile, guvernatorul, care ducea o lipsă cruntă de țapi ispășitori, s-a încăpățânat și s-a apucat

să-i vitupereze pe străinii din străinătate. Aici cifrele vorbeau de la sine, de vreme ce totul se amesteca. A fost criticată concurența neloială practică de țările străine și s-au tăiat toate sursele de informare care nu proveneau de la guvern, începând cu rețelele sociale. Mai era un an până la alegeri și trebuia găsit urgent un nou dușman împotriva căruia să fie unit poporul. Purtătorul de cuvânt al guvernatorului, un fost cronicar a cărui meserie era să meargă de pe un platou de televiziune pe altul, își turuia păreri proaste despre diversitate și modernitate. Potrivit lui, singurul viitor posibil era în trecut, un argument incontestabil, de vreme ce toată lumea era de acord că „înainte era mai bine“. Legislatorul nu întârzie să identifice sursa problemei: anumite cărți perverteau tinerii, dându-le idei necuviincioase, dorințe nepotrivite și stări sufletești inutile. Trebuia numaidecât să fie protejați de această otrăvă care-i molipsea, și pe părinții lor odată cu ei.

La câteva săptămâni după ratificarea legii de către guvernator, tuturor librăriilor și bibliotecilor li s-a trimis o listă de o mie patru sute de titluri de acum interzise vânzării. Trebuia să fie scoase de pe rafturi *Iliada* și *Odiseea* de Homer, *Portretul lui Dorian Gray* de Oscar Wilde, *Moș Goriot* de Honoré de Balzac, *Sodoma și Gomora* de Marcel Proust, *Camera lui Giovanni* de James Baldwin, *Culoarea purpurie* de Alice Walker. Curând primiră o listă suplimentară. Foarte repede fu adăugată literatura care risca să divizeze societatea, făcând-o să se rușineze și să se simtă vinovată pentru un trecut care nu era al ei. Cărțile care vorbeau despre sclavie, rasism, falocrație, abuzuri de putere, dictaturi și crimele lor, toată opera lui Toni Morrison, *Jurnalul Annei Frank* și multe altele aveau să dispară la rândul lor. Lui Mitch îi pieri orice poftă de a zâmbi.

În ziua aceea de toamnă care începuse totuși atât de bine, un controlor de la siguranța publică se prezentă în librărie și totul o luă razna. În timp ce de-afară se auzeau zumzetul orașului, vacarmul claxoanelor și strigătele oamenilor pe bulevard, controlorul, în costumul său de culoarea antracitului, inspectă mesele și rafturile bibliotecii, ridicându-și ochelarii mari și rotunzi care-i cădeau deranjant pe nas. Cu umerii lăsați și fața gravă, dar plină de satisfacție, puse mâna pe *Jurnalul* Annei Frank și-i dădu lui Mitch, cu un aer de mărinimie, un prim avertisment. Adăugă că va mai trece să verifice că nu mai există nicio carte interzisă pe rafturi. Altfel, se vedea obligat să ordone închiderea administrativă; pentru opt zile, adică pedeapsa riscată pentru a doua infracțiune. Pe librar îl cuprinse o furie groaznică. Controlorul se cărăbăni și Mitch trase oblonul de fier. O ceață îi acoperise ziua, care nu era deloc rânduiea cum îi plăcea lui. Avea nevoie de timp ca să-și vină în fire.

Nu mai ridică oblonul și-și petrecu după-amiaza contemplându-și biblioteca. Când se înseră, nu urcă în trenul care de obicei îl ducea acasă.

Mitch luase o hotărâre care avea să-i schimbe cursul vieții: să reziste absurdului. Înarmat cu un târnăcop, o lopată și o găleată, deschise trapa și coborî în pivniță.

Anticarul care-i vânduse magazinul îi dezvăluise că e posibil ca subsolul să includă o încăpere secretă, ascunsă după un zid de cărămidă. Legenda spunea că, la începutul secolului trecut, un negustor ascundea acolo bijuterii și opere de artă de proveniență nesigură.

— Altfel spus, tăinuia bunuri furate, conchisese Mitch.

— Altfel spus, repetase anticarul, dar sigur e doar o legendă și, chiar dacă nu, astea s-or fi întâmplat la începutul secolului trecut. Eu nu m-am băgat niciodată în așa ceva, adăugase el cu mâna la piept.

— De ce o fi zidit negustorul încăperea aia? se mirase Mitch.

— Cică un informator l-a anunțat că un client nemulțumit își dăduse drumul la gură și că poliția pregătea o descindere. După ce și-a pus bunurile cele mai prețioase la adăpost peste noapte, ca să șteargă orice urmă a faptelor, ar fi ridicat zidul cu mâinile lui.

— Dacă golise ascunzătoarea, la ce bun să se mai chinuiască atâta?

— N-avusese timp să facă dispărute mobilele în care-și depozita marfa. Rafturi, cufere și, din ce mi s-a spus, un seif imposibil de transportat fără să atragă atenția. Era mai prudent să dispară totul, inclusiv trecutul lui.

Mitch, care nu rămânea niciodată în pană de imaginație, intuise că povestea nu era atât de veche pe cât pretindea anticarul.

— Și cine v-a zis toate astea? întrebuse el pe un ton amuzat.

— Omul de la care am cumpărat spațiul ăsta, cu mult timp în urmă. Acum, că sunteți noul proprietar, trebuia să vă spun la rândul meu, răspunsese el semnând actul de vânzare.

Se opriseră aici.

Când săreau siguranțele și cobora la subsol, lui Mitch i se întâmpla să se uite la zidul respectiv, întrebându-se dacă acea cameră secretă există cu adevărat în spatele cărămizilor.